

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Inrichting plangebied Olde Maten en Veerslootlanden, provincie Overijssel

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

10 mei 2012 / rapportnummer 2461-114

1. Oordeel over het MER

De Dienst Landelijk Gebied wil, in opdracht van de provincie Overijssel, het Natura 2000-gebied 'Olde Maten en Veerslootlanden' herinrichten. Door de herinrichting (en daaraan voorafgaande landinrichting en grondverwerving) krijgt het gebied de hoofdfunctie (natte) natuur en daarnaast extensieve recreatie, met een inrichting en beheer die daarbij passen. Er wordt een m.e.r.-procedure doorlopen ten behoeve van besluitvorming over:

- een nieuw bestemmingsplan vanwege de functiewijziging van agrarisch naar natuurgebied (vast te stellen door de gemeenten Staphorst en Zwartewaterland);
- een ontgrondingsvergunning, vanwege het verwijderen van bovengrond (te verlenen door de provincie Overijssel);
- een inrichtingsplan (vast te stellen door de provincie Overijssel).

Daarnaast zal het milieueffectrapport (MER) mogelijk een rol spelen als achterliggende informatie bij de totstandkoming van het Natura 2000 Beheerplan (vast te stellen door de provincie Overijssel). Het MER zal voor deze besluiten, voor zover van toepassing, zowel als plan-MER als besluit-MER gelden. De gemeenteraad van de gemeente Staphorst treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

Tijdens de toetsing heeft de initiatiefnemer enige aanvullende informatie aangeleverd. Ook heeft een gesprek plaatsgevonden¹ tussen de Commissie voor de m.e.r.², het bevoegd gezag en de initiatiefnemer. Daar heeft de Commissie aangegeven dat het MER naar haar oordeel op een aantal onderdelen onvolledig is. Naar aanleiding daarvan heeft het bevoegd gezag de Commissie verzocht de advisering op te schorten om de initiatiefnemer in de gelegenheid te stellen om een aanvulling op het MER te maken.³ Het gaat om de volgende onderwerpen:

- Onduidelijkheden in de beschrijving(en) van de voorgenomen activiteit, met name verschillen tussen het voorkeursalternatief zoals in het MER weergegeven en het definitief ontwerp wat betreft vergraving / ophoging in de inrichtingsfase en (in relatie met het voorgaande) de mate van mestaanwending in de beheerfase.
- Inzicht in de aanwezige en beleidsmatig vastgelegde cultuurlandschappelijke en archeologische waarden en de effecten van de alternatieven op deze waarden.

Op basis van de aanvulling zijn de effecten van de verschillende maatregelen voldoende inzichtelijk. De aanvulling werpt echter nieuwe vragen op over het voornemen. Het in het MER beschreven voorkeursalternatief lijkt een maximumpakket te zijn van mogelijke maatregelen. Mogelijk worden bij onvoldoende budget niet alle maatregelen uitgevoerd. Uit de aanvulling blijkt dat in dat geval de waterhuishouding en het beheer van de percelen op de natuurdoelen worden gericht, conform het voorkeursalternatief. De budgetbeperking wordt opgevangen door het pakket aan 'gravende maatregelen' te versoberen of temporiseren. Niet duidelijk is welke prioriteit daarbij wordt gesteld: de aanleg van de Natte As, het cyclisch uitgraven van

¹ Op 13 februari 2012.

² Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Adviezen Commissie'.

³ Zie voor data en termijnen bijlage 1.

verlande boksloten, die ook voor de waterhuishouding belangrijk zijn, of maaiveldverlaging ten behoeve van schraallandherstel in de Veerslootlanden. Hierdoor is ook niet duidelijk in hoeverre de gestelde natuurdoelen behaald zullen worden. Daarom is de Commissie van mening dat in het MER en de aanvulling nog essentiële informatie over het voornemen ontbreekt.

De aanvulling heeft niet ter visie gelegen. De Commissie adviseert de aanvulling zo spoedig mogelijk openbaar te maken en hierbij tevens duidelijk te maken (en met kaartmateriaal te illustreren) welk besluit genomen wordt ten aanzien van de verschillende maatregelen. Gezien de huidige achteruitgang van het gebied, die ook uit het MER blijkt, is een snelle besluitvorming van belang.

De doelstellingen van het plan op het gebied van natuur en landbouw zijn helder beschreven en uitgewerkt. De ecohydrologische systeembeschrijving geeft inzicht in de waterhuishouding van het gebied en de sturing die daarvan uitgaat op de doelen. De veranderingen in de waterhuishouding onderstrepen de 'sense of urgency' en topgebiedstatus die aan dit gebied is toegekend. De alternatieven brengen de verschillende kanten van de problematiek goed in beeld.

De hydrologische effecten van de herinrichting zijn uitvoerig en juist behandeld en berekend in het MER. Er blijft echter altijd een zekere mate van onzekerheid over de mate waarin het oude kwelsysteem gereactiveerd kan worden (dit is wenselijk vanuit het oogpunt van natuurontwikkeling). Deze onzekerheid houdt verband met de daling van de regionale grondwaterstijghoogten en de daling van veenbodems en polderpeilen in de wijde omgeving. In het plan zijn verschillende waarborgen voorzien om natschade voor de landbouw in de omgeving te voorkomen en/of te compenseren.

2. Toelichting op het oordeel

2.1 Voorgenomen activiteit / alternatieven

2.1.1 Discrepancie MER / definitief ontwerp

MER

De Commissie heeft, aanvullend op het MER, een inrichtingskaart met het definitief ontwerp ontvangen⁴. Er lijkt een discrepantie te zijn tussen de alternatieven zoals ze in het MER zijn beschreven en het definitief ontwerp zoals op de inrichtingskaart weergegeven, met name waar het de omvang van het gebied waar sprake is van ophoging of afgraving betreft. Dit is op de kaart met het definitief ontwerp vele malen groter dan op de kaart met het voorkeursalternatief in Bijlage 6 van het MER. In het MER zijn de maatregelen rondom ophogen en

⁴ Kaart: Olde Maten en Veerslootlanden, Maatregelen en objecten, Royal Haskoning in opdracht van DLG regio Oost, 18 januari 2012.

afgraven bovendien niet gedifferentieerd maar samen genomen in één legenda-eenheid. Hierdoor is het moeilijk om een goede indruk te krijgen van het effect van deze maatregelen op de (beleving van de) slagenverkavelingsstructuur. De afwisseling tussen ophogen, afgraven en gelijk laten van percelen die aaneen liggen kan grote consequenties hebben voor de beleving van de regelmaat en daarmee van één van de landschappelijke kernwaarden van het gebied. Op basis van de informatie in het MER ontbreekt een duidelijk beeld van de veranderingen in het karakteristieke patroon van het landschap.

Aanvulling

De aanvulling op het MER werpt nieuwe vragen op omtrent de te nemen (gravende) maatregelen. Uit de tekst lijkt naar voren te komen dat het voorkeursalternatief uit het MER een maximum-variant is, en dat bij ontoereikend budget een deel van de gravende maatregelen wordt uitgesteld of vervalt. Het is niet duidelijk welke maatregelen in dat geval prioriteit hebben en op welk moment besloten kan worden bepaalde (uitgestelde) maatregelen alsnog uit te voeren. Hierdoor is niet duidelijk wat het voornemen nu precies behelst en in hoeverre de natuurdoelen behaald kunnen worden. Ook ontbreekt een weergave van de effecten op kaart en zijn de beschreven grondvolumes onwaarschijnlijk en deels met elkaar in tegenspraak.⁵

Indien gekozen wordt voor een 'terugvaloptie' ten opzichte van het in het MER beschreven voorkeursalternatief lijkt op basis van de tekst van de aanvulling allereerst gekozen te worden voor het instellen van de natuurgerichte waterhuishouding zoals die in de GGOR-procedure (het watergebiedsplan) naar voren is gekomen. Ook de functieverandering naar natuur en de daarbij behorende instelling van een natuurgericht beheer van de percelen en watergangen staan niet ter discussie. Daarna zijn verschillende 'gravende' ingrepen voorzien zoals het verbreden van de Maatsloot en andere watergangen voor de aanleg van de Natte As, het uitbaggeren van de boksloten en het 'bolleggen/ scheefstellen' van percelen in de Veerslootlanden. Duidelijk wordt dat de budgetbeperking leidt tot versoering of temporisering van deze gravende maatregelen. Het is echter niet duidelijk welk deel van deze maatregelen bij een ontoereikend budget uitgesteld worden dan wel vervallen. Dit roept vragen op over het doelbereik voor natuurontwikkeling. Omdat de vergravende maatregelen soms samenhangen met waterhuishouding of landschap (met name bij het cyclisch opengraven van verlande en verboste boksloten die daarna als perceelsloot en als berging functioneren) ontstaan ook daarover onduidelijkheden.

Het is aan te bevelen na een periode van enkele jaren (bijvoorbeeld de aan Natura-2000 beheerplannen gekoppelde evaluatietermijn van 6 jaar) te bezien in hoeverre de doelen behaald zijn op basis van beperkte maatregelen, en in hoeverre verdere maatregelen nodig zijn.

⁵ 180 m³ grondverzet in de Veerslootlanden is erg weinig; bij optellen van de laagste getallen uit de aanvulling komt een grondverzet van 55.000 m³, terwijl dat volgens de aanvulling 690.000 m³ is.

2.1.2 Doelbereik door inrichtings- of beheersmaatregelen

MER

In het MER is duidelijk beschreven welke doelstellingen er zijn ten aanzien van water, natuur en landbouw, en met welke maatregelen beoogd wordt deze te realiseren. Niet overal is duidelijk of de maatregelen vallen onder de (éénmalige) inrichting van het gebied of het (lange termijn)beheer en welke partij daarvoor verantwoordelijk is / hoe dit geborgd is. Hierdoor valt het doelbereik van het VKA en de overige alternatieven moeilijk te beoordelen.

Aanvulling

In de aanvulling is een duidelijker onderscheid gemaakt tussen inrichtings- en beheermaatregelen (en de bijbehorende kosten). Uit de aanvulling blijkt dat men de 30-jarige beheercyclus van de boksloten vooralsnog heeft geschrapt. In plaats van de 2^e en 3^e beheercyclus worden in de 1^e cyclus enigszins aangepaste maatregelen genomen. Niet duidelijk is in hoeverre hiermee de effectiviteit van de maatregelen aan het watersysteem wordt verminderd en wat dit betekent voor het behalen van de natuurdoelen.

2.1.3 Vergraving

MER

Het MER behandelt een breed scala aan (deel)alternatieven. Onderdeel daarvan zijn ‘graven- de’ inrichtingsmaatregelen zoals

- het (deels) afgraven van percelen;
- het ‘bolleggen’ van percelen;
- het verleggen van sloten;
- de aanleg van de Natte As en moerasblokken.

Deze maatregelen zijn ingrijpend en (min of meer) onomkeerbaar. Ze kunnen negatieve milieueffecten met zich meebrengen tijdens de aanlegfase (door grondtransporten) en permanent (zoals vernietiging van archeologisch erfgoed en aantasting van het kenmerkende slagenlandschap). Daarom dienen dergelijke ingrepen goed gemotiveerd te worden. Naar het oordeel van de Commissie blijkt uit het MER onvoldoende:

- hoeveel er precies wordt afgegraven bij de verschillende bovengenoemde maatregelen in het VKA en de overige alternatieven;
- waar zich fosfaatrijke zones bevinden en hoe dik deze zijn;
- of het afgraven noodzakelijk is vanuit het oogpunt van risico's op mobilisatie van fosfaat bij vernatting;
- hoeveel grond er wordt verwijderd en waar deze naartoe wordt afgevoerd; bij toepassing in het gebied zelf tevens: een indicatie van het effect op hoogte en structuur van het ontvangende perceel op de lange termijn;
- in hoeverre gravende maatregelen worden toegepast in gebieden met een hoge archeologische (verwachtings)waarde (zie ook volgende paragraaf).

Uit de tussentijds aangeleverde aanvullende informatie blijkt dat:

- er in totaal ca. 1.000.000 m³ grond ontgraven wordt, waarvan ca. 600.000 m³ in de eerste fase en ca. 400.000 in de loop van de eerste cyclus (10–20 jaar) van het opschonen van de boksloten⁶;
- de fosfaatverzadiging relatief gering is⁷;
- de afgevoerde grond in het gebied wordt verwerkt en maximaal 1 km wordt vervoerd.⁸

Niet duidelijk is of de het afgraven van percelen vooral bedoeld is om de fosfaatrijke bovengrond af te voeren of om het maaiveld dicht naar het grondwaterpeil te brengen. Ook is niet duidelijk in hoeverre vergravingen samenvallen met (verwachte) archeologische waarden.

In het gesprek dat de initiatiefnemer met de Commissie heeft gehad is toegelicht dat de hoogteverschillen naar verwachting (op basis van eerdere ervaringen) snel zullen inklinken. Een beeld van de omvang van de maatregelen op de langere termijn ontbreekt echter nog. Ook is nog onduidelijk welke bodemdaling er zal optreden bij opgebrachte bovengrond uit de Veerslootlanden, die immers reeds veraard is.

Aanvulling

In de aanvulling is voldoende onderbouwd dat het effect op de beleving van het landschap relatief gering zal zijn, doordat opgehoogde percelen vrij snel zullen inklinken. Gezien de beperking in het maatregelenpakket zullen de effecten zich bovendien op kleinere schaal voordoen dan op basis van het MER het geval leek te zijn. Hoevéél kleiner is door de eerder genoemde onduidelijkheid over prioritering van gravende maatregelen niet duidelijk.

2.1.4 Mestaanwending

MER

Door de beoogde maatregelen met betrekking tot de waterhuishouding wordt de invloed van gebiedsvreemd water (dat veelal rijk is aan meststoffen) aanzienlijk verkleind. Hierdoor wordt de relatieve invloed van ‘interne vermestingsbronnen’ groter. Uit het MER blijkt nu niet

- wat voor mestaanwending in het natuurbeheer (naar verwachting uit te voeren door de agrarische natuurvereniging) mogelijk zal worden gemaakt⁹;
- op welke wijze geborgd wordt dat deze hoeveelheid niet wordt overschreden;
- welke effecten dit heeft op de nutriëntenbalans van het gebied.

Hierdoor is het doelbereik met betrekking tot de waterkwaliteit en daarmee de natuurdoelen onzeker. Bovendien kan een te ruime mestaanwending het effect dat beoogd wordt met het afgraven van fosfaatrijke gronden teniet doen.

⁶ Mededeling in e-mail van dhr. Nijland, DLG.

⁷ Kemmers, Brouwer, van Delft, Knotters, van der Werff, 2008: Alterrapport 1784: Bodemchemisch en –geografisch onderzoek Olde Maten, randvoorwaarden voor natuurdoelen in het kader van Natura 2000.

⁸ Mededeling in e-mail van dhr. Nijland, DLG.

⁹ In de passende beoordeling wordt uitgegaan van 20 ton ruwe mest/ha/jaar; dit lijkt aan de hoge kant gezien de doelstellingen.

Aanvulling

Uit de aanvulling blijkt dat een mestaanwending van maximaal ca. 10 ton / ha / jaar wordt voorzien, waarbij de slootranden worden ontzien. Dit lijkt goed te passen bij de natuurdoelen (van weidevogels tot verlandingshabitat) en de cultuurhistorie van het gebied.

2.2 Cultuurhistorie

Uit het MER blijkt onvoldoende wat het effect van het VKA (en de andere alternatieven) is op cultuurhistorische waarden. Dit komt allereerst door onduidelijkheid over de waarden die aanwezig zijn. Daarnaast is niet duidelijk welke doelen gesteld zijn op het gebied van cultuurhistorie. Hierdoor valt niet te beoordelen wat het effect zal zijn op het waardevolle landschap en (mogelijk) aanwezige bodemarchief.

2.2.1 Historisch-geografische gebiedskenmerken

MER

Het plangebied maakt deel uit van het Belvederegebied Staphorst. In het MER wordt niet ingegaan op de afzonderlijke gebiedskenmerken die als 'fysieke dragers' in de nota Belvedere worden genoemd, zoals de bijzondere veerverkavelingsstructuur, waarin houtwallen aan de (drogere) oostelijke zijde overgaan in een regelmatig patroon van sloten. Hierover is diverse informatie voorhanden, maar niet in het MER gebruikt.¹⁰ Ook blijkt uit het MER onvoldoende welke beperkingen voor natuurontwikkeling voortkomen uit de bescherming van landschappelijke waarden in het gemeentelijk beleid.¹¹

Maatregelen zoals het doorbreken van het regelmatige verkavelingspatroon met 'moerasblokken' en het aanbrengen (of door beheer op termijn ontstaan) van hoogteverschillen kunnen grote invloed hebben op (de beleving van) deze verkavelingsstructuur en andere gebiedskenmerken. Een analyse hiervan ontbreekt in het MER.¹² Hierdoor is niet duidelijk:

- in welke delen van het gebied boomgroei functioneel onderdeel uitmaakt van de verkavelingsstructuur en waar toevoeging van opgaande begroeiing het historische open landschap juist kan verstoren;
- wat het effect is van de inrichtings- en beheersmaatregelen op de herkenbaarheid van de verschillende ontginningssystemen van waaruit de slagenverkaveling is ontstaan;
- in hoeverre gravende maatregelen en het ontstaan van hoogteverschillen effecten kunnen hebben op de verkaveling en de afleesbaarheid van de landschapsgeschiedenis.

¹⁰ Bv. J. Vervloet en J. Bording, 1985, 'Cultuurhistorisch onderzoek landinrichting 'Rouveen' (een cultuurhistorische inventarisatie in het kader van de landinrichting Rouveen), of J. de Wolde, 1990, 'Ontginningen en verkavelingen in de gemeente Staphorst', Gemeente Staphorst.

¹¹ Zoals het landschapsplan en de erfgoedverordening van de gemeente Staphorst (respectievelijk <http://www.staphorst.nl/index.php?simaction=content&mediumid=1&pagid=261&stukid=49905#titel49905> en <http://www.staphorst.nl/index.php?simaction=content&onderdeel=cvdr&stukid=253>)

¹² De relictencarta in het rapport van Vervloet en Bording, vervaardigd in het kader van Landinrichting Rouveen, geeft een goede eerste indruk van de aanwezige cultuurhistorische relictten. Voor de effecten van de voorgestelde maatregelen kan mede geput worden uit informatie over vergelijkbare projecten in veenweidegebieden.

Aanvulling

In de aanvulling zijn de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de bijbehorende kenmerken per deelgebied duidelijk beschreven. Ook zijn de effecten van inrichting- en beheersmaatregelen deels verhelderd. Uit de aanvulling blijkt dat de herkenbaarheid van de ontginningsassen en de afleesbaarheid van de landschapsgeschiedenis geen of slechts geringe negatieve effecten zullen ondervinden van de inrichtings- en beheersmaatregelen. In hoeverre de openheid / geslotenheid van het landschap verandert wordt niet duidelijk vanwege de onzekerheden rondom het weer uitgraven van de boksloten.

2.2.2 Archeologie

MER

In het MER zijn op p. 33/34 verschillende archeologische kaarten opgenomen;

- de archeologische waardenkaart van gemeente Zwartewaterland;
- de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van gemeente Staphorst;
- en een archeologische potentiekaart voor Olde Maten.

De kaarten lijken van verschillende uitgangspunten uit te gaan en zijn deels tegenstrijdig:

- Op de verwachtings- en beleidsadvieskaart van gemeente Staphorst en in het archeologiebeleid van gemeente Staphorst zijn met name de middeleeuwse en jongere ontginningsbases benoemd als zones met mogelijk belangrijke archeologische waarden.
- Op de archeologische waardenkaart van de gemeente Zwartewaterland zijn de ontginningsbases niet aangegeven als belangrijke zones maar zijn (niet nader toegelichte) 'archeologische percentages' aan bepaalde zones toegekend.
- De archeologische potentiekaart voor Olde Maten in het MER is nauwelijks leesbaar. Uit de toelichting bij deze kaart lijkt het uitgangspunt te zijn dat alleen rond (op 19^e eeuwse kaarten aangegeven) eendenkooien zones van archeologisch belang liggen.

In het archeologisch beleid van de gemeente Staphorst is vastgelegd dat bij bodemingrepen in de oude ontginningsbases¹³, met een omvang van >100 m² en dieper dan 50 cm archeologisch vooronderzoek verplicht is (archeologische resten kunnen al voorkomen vanaf 30 cm onder maaiveld). Op basis van het is MER onduidelijk waar zich archeologische waarden (kunnen) bevinden en waar/hoe diep er gegraven wordt in het VKA en de overige alternatieven. Daardoor kan het (mogelijke) effect op het bodemarchief niet beoordeeld worden.

Op verzoek heeft de Commissie een kaart ontvangen waarop het ontwerp over de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van gemeente Staphorst is geprojecteerd. Hieruit blijkt dat de Natte as precies voorzien is op een vermoede ontginningsbasis. Als deze inderdaad aanwezig is, zullen zich resten van middeleeuwse bewoning vlak onder het maaiveld bevinden. Uit het MER zou daarom in ieder geval moeten blijken:

- op welke gegevens deze veronderstelde ontginningsbasis is gebaseerd;¹⁴

¹³ In het beleid: 'zones met een hoge archeologische verwachting voor de perioden late middeleeuwen en nieuwe tijd'.

¹⁴ Uit de toelichting bij het archeologisch beleid van de gemeente Staphorst blijkt dat de 'mogelijke ontginningsassen' deels gebaseerd zijn op de ligging van oude kerken en (veronderstelde) oude bewoningsassen op een kaart uit 1635 (geherinterpreteerd in het onderzoek van Vervloet en Bording (1985) en de Wolde (1990)) en deels op structuren die zichtbaar zijn in het Algemeen Hoogtebestand Nederland. In het beleid is aangegeven dat toetsing van de aanwezigheid van bewoningssporen aan de hand van archeologisch onderzoek in de toekomst zeer gewenst is.

- of er daadwerkelijk sprake is van bewoningssporen;
- welke effecten het voornemen heeft op deze bewoningssporen en hoe daarmee wordt omgegaan.

Aanvulling

Voor de aanvulling is archeologisch booronderzoek langs de Oude Maatsloot uitgevoerd. De aanpak van dit onderzoek is niet specifiek gericht op de knikken in de verkaveling, waar resten van bewoning (bijvoorbeeld kerk- en / of begraafplaatsen) op basis van vergelijkbare nederzettingsspatronen het meest verwacht kunnen worden. Ook wordt in het onderzoeksrapport de onjuiste redenering over bewoningsmogelijkheden in het plangebied in de late Middeleeuwen (uit de achtergrondrapportage bij het MER) herhaald. Zoals in de toelichting bij de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Staphorst is gemotiveerd, is de Oude Maatsloot hoogstwaarschijnlijk een ontginningsbasis. Niet duidelijk is of langs deze ontginningsas ook bewoning heeft plaatsgevonden. Op basis van het archeologisch onderzoek lijkt wel voldoende onderbouwd dat er ter plaatse van de voorgenomen vergravingen geen bewoningssporen aanwezig zijn.

3. Hydrologische berekeningen

De opmerkingen in dit hoofdstuk hebben geen betrekking op (essentiële) tekortkomingen in de informatie. De gemeente heeft de Commissie expliciet gevraagd te beoordelen of de effecten van peilopzet, onder meer voor de landbouw rondom het natuurgebied, juist en voldoende in beeld zijn gebracht. Hierover merkt de Commissie het volgende op.

In landinrichtingsprojecten waarin zowel landbouw als natuur gefaciliteerd worden is altijd sprake van een wisselwerking en wederzijdse beïnvloeding. De beoogde maatregelen aan de waterhuishouding zullen de natuurwaarden verhogen en het watersysteem logischer maken. De effecten op agrarisch gebruik lijken beperkt te zijn. De hydrologische effectbeschrijving is gedetailleerd en ondersteund door zowel modelberekeningen als analyse van meetgegevens, met name in bijlage 16 van het MER. Er is gebruik gemaakt van up-to-date modelinstrumentarium dat de standaard vormt in Noord-Nederland. Bovendien zijn er analyses uitgevoerd op meetgegevens uit het gebied zelf en is er in de berekeningen uitgegaan van een worst-case scenario (bv. zonder bufferzone).

De Commissie wijst erop dat effectbepalingen op basis van berekeningen altijd een mate van onzekerheid kennen. Het zijn de ‘best mogelijke benaderingen’ op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. Deze onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen. De Commissie adviseert daarom altijd, aansluitend bij de adviezen van de Commissie Elverding, de daadwerkelijk optredende effecten te monitoren en evalueren en maatregelen ‘achter de hand’ te houden voor het geval (project-)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.

In dit project schuilt de onzekerheid vooral in de mate waarin kwel kan worden teruggebracht. Dit is afhankelijk van veel meer factoren dan welke met dit project beïnvloed worden. In het MER wordt voldoende aangetoond dat het weer op gang brengen van kwelstromen een randvoorwaarde is voor de ontwikkeling van de beoogde natuur. De kwelstromen zoals die in het verleden voorkwamen, maakten echter deel uit van grondwaterstromingen in een geohydrologisch systeem dat het gebied van de Hondsrug tot aan de Zuiderzee besloeg. De afgelopen zeventig jaar is er zoveel gewijzigd in het landgebruik en de waterhuishouding van dit gebied, dat ook de in de inzijgings- en grondwaterstromingspatronen hierdoor beïnvloed (kunnen) zijn. Het is daarom onzeker in hoeverre het oude kwelpatroon weer kan worden teruggebracht. Dit is niet tot in alle details te vangen in een model. In het MER wordt deze onzekerheid onderkend.

Er is in het VKA voorzien in een ruime hydrologische bufferzone¹⁵ in het gebied de Veerslootlanden, om de hydrologische uitstraling naar de omgeving te beperken. Voor 'Topgebieden verdrogingsbestrijding' wordt over het algemeen uitgegaan van vernatting binnen het natuurgebied, met eventuele hydrologische uitstraling naar buiten. In dit project vangt men de eventuele hydrologische uitstraling binnen het gebied op, als eerste maatregel. Verder blijkt uit het MER dat de daadwerkelijk optredende effecten gemonitord worden en is voorzien in een compensatieregeling in het geval toch natschade optreedt. Er is dus op verschillende niveaus in waarborgen voor de landbouw voorzien.

Onduidelijkheden worden mogelijk nog verder voorkomen door beschrijving van het volledige GGOR in het plangebied en omgeving. Dit is geen verplicht onderdeel van het MER en de Commissie beschouwt het ontbreken hiervan dan ook niet als tekortkoming. Door het GGOR in de aanvulling op het MER op te nemen, zou echter op één plek een overzicht worden gegeven van alle aanpassingen in het waterregime. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan de onrust over de landbouwkundige effecten van deze aanpassingen en het MER (inclusief de aanvulling) zou daarmee tevens kunnen dienen als achtergrondinformatie voor het GGOR.

Tevens heeft de gemeente gevraagd of de effecten van een eventuele (verdere) toekomstige peilverhoging in het MER moeten worden onderzocht. Tijdelijke peilverhogingen, zoals herfstinundaties in sommige jaren, worden in een ecohydrologische achtergrondrapportage genoemd als mogelijke maatregel wanneer blijkt dat de voorgestelde inrichting de verdere verzuring van percelen in de Veerslootlanden niet heeft kunnen voorkomen. Dit zou een mogelijke maatregel kunnen zijn, indien bij een toekomstige evaluatie en herijking van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 blijkt dat hierdoor de natuurdoelen niet gehaald worden.

Naar het oordeel van de Commissie is voldoende aannemelijk gemaakt (met inachtneming van bovenstaande opmerkingen over onzekerheden) dat de instandhoudingsdoelstellingen met de inrichtings- en beheermaatregelen uit het VKA behaald kunnen worden. Een periodieke extra peilverhoging maakt nu geen deel uit van het VKA. Mocht, na het afronden van de inrichtingsfase en eerste beheercyclus en geruime tijd monitoring van de natuurontwikkeling, toch vastgesteld worden dat de instandhoudingsdoelstellingen niet worden behaald, dan zou een eventuele overweging van peilverhoging (of andere) maatregel(en) aan de orde kunnen

¹⁵ Een bufferzone van 100 m om een peilverschil van 20 cm op te vangen is aan de ruime kant.

zijn. Tegen die tijd zal ook het bestemmingsplan opnieuw vastgesteld moeten worden en mogelijk de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 herijkt.¹⁶ Er zal tegen die tijd opnieuw naar het hele spectrum aan oplossingsrichtingen gekeken kunnen worden, waaronder een eventuele peilverhoging. Om die reden acht de Commissie het niet voor de hand liggen om nu in dit MER in te gaan op de mogelijke effecten van een dergelijke maatregel.

¹⁶ Ook de voortgang en evaluatie van de Programmatige Aanpak Stikstof is hierbij van belang, omdat die maatregelen bevat die ingrijpen op de oorzaak en doorwerking van dezelfde verzuringseffecten.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Bevoegd gezag: de gemeenteraden van de gemeenten Staphorst (coördinerend) en Zwartewaterland

Besluit: vaststellen van een bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit: Het in stand houden van bestaande natuurwaarden en ontwikkelen van nieuwe natuur.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in De Staphorster van: 6 juli 2010

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 7 juli t/m 17 augustus 2010

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 19 juli 2010

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 17 september 2010

kennisgeving MER: 4 januari 2012

ter inzage legging MER: 4 januari t/m 15 februari 2012

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 27 december 2011

voorlopig toetsingsadvies uitgebracht: 5 maart 2012

aanvulling MER: 17 april 2012

toetsingsadvies MER en aanvulling daarop uitgebracht: 10 mei 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

Drs. R. During

Drs. G. Korf (werkgroepsecretaris)

Drs. A. van Leerdam

Dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in de besluitvorming. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer en de eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake, als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, alvorens het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt

tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- MER Olde Maten en Veerslootlanden, CSO Adviesbureau, 25 oktober 2011;
- Bestemmingsplan Olde Maten, Veerslootlanden, Pouderoyen Compagnons, oktober 2011;
- Passende beoordeling herinrichting Olde Maten en Veerslootlanden. Beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, art. 19d, Ecogroen Advies, 11 november 2011;
- MER Olde Maten en Veerslootlanden – Landbouweffectrapportage – Effecten van de natuurinrichting op het omliggende landbouwgebied, Dienst Landelijk Gebied Zwolle, 24 oktober 2011;
- Een archeologische inventarisatie, verwachtings- en beleidsadvieskaart, BAAC Onderzoeks- en adviesbureau, februari 2011;
- Bodemchemisch en -geografisch onderzoek Oldematen. Randvoorwaarden voor natuurdoelen in het kader van Natura 2000, Alterra, 2008;
- Archeologisch Bureauonderzoek “Inrichtingsplan Olde Maten”, Arcadis, 13 februari 2009;
- Notitie Olde Maten en Veerslootlanden, drooglegging wegen, Royal Haskoning, 16 januari 2012;
- Memo Maatregelen Rechterensweg 9 te Rouveen, Royal Haskoning, 12 januari 2012;
- Memo Maatregelen Postweg 8 te Rouveen, Royal Haskoning, 12 januari 2012;
- Memo Maatregelen Zwartewaterkloosterweg 1 te Rouveen, Royal Haskoning, 12 januari 2012;
- Memo Maatregelen Zwartewaterkloosterweg 3 te Rouveen, Royal Haskoning, 12 januari 2012;
- Memo Maatregelen Zwartewaterkloosterweg 5 te Rouveen, Royal Haskoning, 12 januari 2012;
- Memo Maatregelen Zwartewaterkloosterweg 7 te Rouveen, Royal Haskoning, 12 januari 2012;
- Memo Maatregelen Zwartewaterkloosterweg 9 te Rouveen, Royal Haskoning, 12 januari 2012;
- Landschapsplan Staphorst, Nieuwland Advies, 14 april 2011;
- Aanvulling op het MER Olde Maten en Veerslootlanden, CSO Adviesbureau, 14 april 2012;
- Inventariserend veldonderzoek – verkennende fase archeologie Natte As, Oldematen, gemeente Staphorst, Arcadis, 30 maart 2012.

De Commissie heeft kennis genomen van 4 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 15 februari 2012 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Inrichting plangebied Olde Maten en Veerslootlanden,
provincie Overijssel en de aanvulling daarop

ISBN: 978-90-421-3437-9

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

